

به نام خداوند لوح و قلم

شیوه‌نامهٔ درمان بازیابی فعل و جمله در زبان فارسی

نویسندگان:

سمانه سازگارنژاد

دکتر فریبا یادگاری

سرشناسه	: سازگارنژاد، سمانه، ۱۳۶۳-
عنوان و نام پدیدآور	: شیوه‌نامه درمان بازیابی فعل و جمله در زبان فارسی/ نویسنده سمانه سازگارنژاد، فریبا یادگاری، ویراستار رضا سیدنور.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۰۵۰-۳-۲
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
یادداشت	: کتاب حاضر برگرفته پایان‌نامه با عنوان " تدوین و استانداردسازی شیوه نامه بازیابی فعل و بررسی اثربخشی آن بر تولید فعل بیماران دستورپریش فارسی‌زبان " تألیف سمانه سازگارنژاد است.
موضوع	: دستور پریشی
موضوع	: Paragrammatism
موضوع	: آفازی
موضوع	: Aphasia
موضوع	: زبان‌پریشی
موضوع	: Language disorders
موضوع	: یادگیری - اختلالات - درمان - نمونه پژوهی
موضوع	: Learning disabilities - Treatment - Case studies
موضوع	: گفتار - نارسایی‌ها - بیماران - توان‌بخشی - نمونه پژوهی
موضوع	: Speech disorders - Patients - Rehabilitation - Case studies
شناخته افزوده	: یادگاری، فریبا، ۱۳۴۳ -
شناخته افزوده	: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
شناخته افزوده	: University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences
رده بندی کنگره	: ۷/۴۲۵RC
رده بندی دیویی	: ۸۵۵۲/۶۱۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۳۹۵۸۲

دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی

www.ketab.ir

نام کتاب: شیوه‌نامه درمان بازیابی فعل و جمله در زبان فارسی

نویسندگان: سمانه سازگارنژاد - دکتر فریبا یادگاری

ویراستار: دکتر رضا سیدنور

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۰۵۰-۳-۲

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

چاپ اول: ۱۳۹۹

چاپ: ارشیا

ناشر: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

نشانی: اوین، بلوار دانشجو، خیابان کودکیار، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

تلفکس: ۷۱۷۳۲۲۱۱

با قدردانی از همکاری

• صفحه‌آرا: گروه گرافیکی ارشیا • طراحی جلد: گروه گرافیکی ارشیا

همه حقوق نشر برای ناشر محفوظ است؛ هرگونه استفاده از متن به هر صورتی در قالب کتابچه، جزوه، تهیه CD آموزشی، تهیه نرم‌افزار، استخراج آزمون، ترجمه به دیگر زبان‌ها و استفاده از مطالب کتاب، اشکال، تصاویر و... بدون اجازه کتبی از ناشر غیر قانونی است.

به کار گرفتن زبان کلامی مهم‌ترین روش برقراری ارتباط انسان‌ها با یکدیگر است. هرگاه آسیبی در زبان رخ دهد، گفتار و کیفیت ارتباط انسانی دستخوش انواع اختلالات مختلف می‌شود. عدم توانایی یا کاهش مهارت‌های ارتباط با خانواده، دوستان و جامعه اطراف فرد ممکن است تأثیرات منفی بسزایی در کیفیت و مسیر زندگی شخصی و حرفه‌ای فرد در منزل، محل کار و جامعه داشته باشد؛ پیامدی که می‌تواند منجر به صدمات عاطفی و رفتاری فرد شده و سلامت روانی وی و خانواده‌ی او را متزلزل کند.

اختلال در بیان فعل یکی از انواع اختلالات زبانی است که در ایجاد اختلال ارتباطی مؤثر است. فعل‌ها و اطلاعاتی که دیگر واژگان وابسته و مرتبط با آن‌ها منتقل می‌کنند در انتقال مفاهیم مربوط به پیام‌ها و به تبع آن در برقراری ارتباط از اهمیت فراوان و ویژه‌ای برخوردارند. در راستای درمان آسیب‌های زبانی که منجر به نقص در درک و تولید فعل می‌شوند، مطالعات گوناگونی به ایجاد و معرفی رویکردها، برنامه‌ها و شیوه‌نامه‌های^۱ درمانی پرداخته‌اند که بر آگاه‌سازی بیماران نسبت به نقش کلیدی فعل و دیگر واژگان مرتبط با فعل جهت انتقال پیامی کامل و معنادار، مهارت‌های جمله‌سازی، تولید گفتار پیوسته و برقراری ارتباطی مؤثرتر و با غنای محتوایی مطلوب‌تر تأکید داشته‌اند. با این حال، تا به امروز و بنابر اطلاع ما هیچ‌گونه شیوه‌نامه درمانی جهت درمان فعل در سطوح مختلف نحوی در زبان فارسی منتشر نشده است. بر این اساس، کتاب حاضر پژوهشی دانشگاهی در حوزه اهمیت فعل در محتوای ارتباطی گفتار روزمره و ضرورت درمان اختلالات مرتبط با فعل در افرادی می‌باشد که به دلیل سکتۀ مغزی، در مهارت‌های بیانی خود در این حوزه دچار آسیب و چالش می‌شوند. همچنین، همراه با این کتاب، شیوه‌نامه‌ای درمانی که آن نیز محصول مطالعه ذکر شده می‌باشد جهت درمان اختلال بازیابی فعل در سطوح مختلف،

به‌عنوان اولین شیوه‌نامه درمانی نگارش و منتشر شده بر مبنای اصول دستور زبان فارسی ارائه می‌گردد.

بدین ترتیب، در فصل اول این کتاب، و در مقدمه‌ای مختصر اهمیت و ضرورت تمرکز پژوهش کنونی بر روی فعل‌ها در مقایسه با دیگر طبقات واژگانی و از دیدگاه‌های مختلف بررسی می‌گردد. همچنین مشخصه‌های همگانی زبان در دستورپیشی و چگونگی آسیب‌پذیری فعل و ساختارهای نحوی در زبان فارسی و به ویژه در اختلال دستورپیشی بیان می‌شوند. سپس در فصل دوم، به معرفی و مرور نظریه‌ها و رویکردهایی که نقشی مؤثر در شکل‌گیری مبانی نظری پژوهش کنونی ایفا کردند پرداخته می‌شود. در فصل سوم این کتاب، مروری بر درمان‌های مختلف فعل و برنامه‌ها و شیوه‌نامه‌های درمانی مختلفی که به منظور درمان اختلال فعل ایجاد شده‌اند ارائه می‌گردد. در فصل چهارم، با توجه به تمرکز پژوهش کنونی بر روی فعل و جمله در زبان فارسی، این مفاهیم کلیدی با مروری مختصر بر متون دستور زبان فارسی توضیف می‌گردند. در فصل پنجم، چکیده‌ی پژوهش کنونی که در قالب پایان‌نامه کارشناسی ارشد تکمیل و انجام پذیرفته است به‌طور مختصر ارائه می‌گردد. نهایتاً، در فصل ششم به معرفی شیوه‌نامه درمان بازیابی فعل و جمله در زبان فارسی که نام آن را شیوه‌نامه فعل و جمله فارسی^۱ (PVSP) نهاده‌ایم پرداخته می‌شود. امیدواریم خوانندگان کتاب ما را از نقدهای سازنده و پیشنهادات اثربخش خود محروم نسازند. همچنین خواهشمند است برای هر گونه استفاده پژوهشی از PVSP به مقاله زیر ارجاع داده شود:

Sazegar Nejad, S., Yadegari, F., & Teymouri, R. (2019). Persian Verb and Sentence Production Protocol (PVSP) and its efficacy on Persian-speaking agrammatic non-fluent persons with aphasia. *Aphasiology*, 1-27.

سمانه سازگارنژاد

فریبا یادگاری

تهران - تیر ماه ۱۳۹۹

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل ۱: اهمیت فعل.....	۹
۱-۱ مقدمه.....	۹
۱-۲ ابعاد مختلف اهمیت فعل.....	۱۱
۱-۳ اهمیت فعل در جمله و گفتار پیوسته.....	۱۴
۱-۴ دستورپیشی و اهمیت بررسی فعل در این اختلال.....	۱۵
۱-۵ دستورپیشی در زبان‌های مختلف.....	۱۷
۱-۶ دستورپیشی در زبان فارسی.....	۱۹
منابع فصل.....	۲۵
فصل ۲: مبانی نظری پژوهش.....	۲۹
۲-۱ مقدمه.....	۲۹
۲-۲ دستور و ابستگی.....	۳۱
۲-۳ فرهنگ ظرفیتی فعل در زبان فارسی.....	۳۲
۲-۴ دستور زبان فارسی.....	۳۶
۲-۴-۱ فعل در زبان فارسی.....	۳۸
۲-۴-۲ جمله در زبان فارسی.....	۴۰
۲-۴-۳ دیگر منابع فارسی‌زبان.....	۴۰
۲-۵ مدل تولید گفتار گرت.....	۴۳
۲-۶ مدل تولید گفتار باک و لولت.....	۴۶
منابع فصل.....	۴۹
فصل ۳: مروری بر مدل‌های درمان فعل در اختلال آفازی.....	۵۱
۳-۱ مقدمه.....	۵۱
۳-۲ درمان اختلال فعل در سطوح مختلف.....	۵۲
۳-۲-۱ مطالعات متمرکز بر اختلال فعل در سطح واژه.....	۵۲
۳-۲-۲ مطالعات متمرکز بر درمان اختلال فعل در بافت جمله.....	۵۵
۳-۲-۳ مطالعات متمرکز بر درمان فعل و ساختارهای موضوعی آن.....	۵۷

۶۱	 ۳-۳ رویکردها و شیوه‌نامه‌های درمان اختلال فعل
۶۱	 ۱-۳-۳ رویکرد نگاشت‌درمانی
۶۶	 ۲-۳-۳ برنامه تولید فعل در سطح کلمه و جمله
۶۹	 ۳-۳-۳ برنامه درمان مبتنی بر محدودسازی
۷۲	 ۴-۳-۳ شیوه‌نامه درمان ساخت‌های زیربنایی
۷۵	 ۵-۳-۳ شیوه‌نامه درمان تقویت شبکه‌های فعل
۷۸	 ۶-۳-۳ برنامه تولید جمله
۸۱	 منابع فصل
۸۵	 فصل ۴: معرفی و خلاصه پژوهش
۸۵	 ۱-۴ مقدمه
۸۶	 ۲-۴ فاز اول پژوهش
۸۸	 ۳-۴ فاز دوم پژوهش
۸۹	 ۴-۴ روش و مراحل اجرای پژوهش
۹۲	 ۵-۴ نتایج کلی پژوهش
۹۳	 ۶-۴ نمودارهای مرتبط با پژوهش
۹۷	 منابع فصل
۹۹	 فصل ۵: شیوه‌نامه PVSP
۹۹	 ۱-۵ مقدمه
۱۰۰	 ۲-۵ تعریف مفاهیم در PVSP
۱۰۴	 ۳-۵ اطلاعات فعل‌ها در PVSP
۱۰۵	 ۱-۳-۵ طبقه‌بندی فعل‌ها
۱۰۵	 ۲-۳-۵ ویژگی‌های صرف فعل
۱۰۶	 ۴-۵ قابلیت زایشی PVSP
۱۰۷	 ۵-۵ ساختار نحوی جمله‌ها در PVSP
۱۱۱	 نمایه موضوعی
۱۱۳	 واژه نامه